

skæftiget ved Landbrugserhverv, end der ellers vilde blive; for saa vidt man vilde bestride det, vilde man bestride en Kendsgerning. Hvis man tager „erhvervsmæssigt“ i den Forstand, vil ingen kunne benægte, at disse Foranstaltninger har erhvervsmæssig Betydning, og det formoder jeg derfor den højtærede Landbrugsminister heller ikke har tilsigtet at benægte. Hvad han har villet sige, er, antager jeg, dette, at taget efter en streng landøkonomisk, kapitalistisk Rentabilitetsberegning, idet man ser hele Danmarks Landbrug under eet som en Bedrift, er det givet eller i alt Fald sandsynligt, at de Foranstaltninger, der her er truffet, hvad der her finansielt fra Statens Side er sat i denne store Bedrift, ikke betaler sig; det er en rent social Foranstaltning. Nationaløkonomisk set er det sandsynligst, at Rentabiliteten vilde have været større, hvis det danske Landbrug taget som Helhed, havde, som det hedder, faaet Lov til at udvikle sig under de økonomiske Loves frie Spil. Men noget andet er — og det vil neppe nogen bestride —, at disse Foranstaltninger har den største socialpolitiske Betydning, og at det i Virkeligheden er der, Tyngdepunktet ligger.

Men dersom de altsaa ikke har nationaløkonomisk Betydning, er det klart, at naar man staar i en Krisesituation, privatøkonomisk og socialt, som vi i Øjeblikket gør det, en Krise, der paa begge Omraader er eksempelløs, og vi samtidig har en finansiell Misère som den, vi i Øjeblikket har, saa er det klart, at det maa være Statens Opgave paa den ene Side i finansiell Henseende at tage det størst mulige Forbehold paa et Omraade som dette, og under de foreliggende nedadgaaende Krisekonjunkturer at holde igen, fare med Lempe, og paa den anden Side i det Omfang, hvori Staten mener det muligt finansielt at sætte noget ind paa disse sociale Foranstaltninger, at se at faa i alt Fald, om jeg saa maa sige, den størst mulige sociale Rentabilitet, den størst mulige sociale Gevinst ud af disse Foranstaltninger. Hvis de havde nationaløkonomisk Betydning i dette Ords strikte Forstand og havde haft det hidtil, var det eneste naturlige jo at gaa videre, i langt større Maalestok end vi hidtil har gjort, med at slagte store Gaarde. Hvis de derimod ikke har det, maa man afveje paa den ene Side Hensynet til Statens finansielle Bæreevne og paa den anden Side Hensynet til socialt at faa det bedst mulige ud af disse Foranstaltninger indenfor det, man nu statsfinansielt mener at kunne forsvare at sætte i dem.

Her vil jeg gerne stille et Spørgsmaal. Den højtærede Landbrugsminister har jo udtrykkelig erkendt, at den nye Statshusmandslov, som der nu foreligger Forslag til, under de foreliggende Konjunkturer medfører en meget betydelig Risiko. Det forbavser mig, at den højtærede Landbrugsminister kan rime det sammen med sin Kritik af den Kendsgerning, at under det radikale Regimente i de sidste Aar 1917—18—19—20 holdt man igen, bevilgede mindre. Jeg synes, det var fuldkommen rimeligt, at man holdt igen, saaledes som de økonomiske Forhold var den Gang. Man tog det Hensyn til de økonomiske Forhold, at man viste Reservation. Nu gaar man derimod den Vej, at man, fordi de økonomiske Vilkaar er ugunstige, vil bevilge yderligere, gøre det finansielle Offer større, sætte mere i det lille Landbrug, ikke nøjes med Laanebevilling, men ligefrem give Tilskud. Altsaa, man vil forcere det. Men da det jo er ganske utvivlsomt, at dette medfører en økonomisk og finansiell Risiko, samtidig med at det maa erkendes, at disse Love i Virkeligheden, saaledes som de nu er udformet, socialt kommer til at betyde saa saare lidt, fordi det i Virkeligheden kun er et mere og mere begrænset Mindretal, der kommer til at nyde godt af dem, vil jeg rejse det Spørgsmaal, om det ikke var muligt at udvide denne Lov saaledes, at der gaves en Adgang til ved Hjælp af disse Lovbestemmelser at oprette mindre Brug, Boliger med Havebrug, ved Stationsbyer, ved Købstæder og for den Sags Skyld ogsaa ude paa Landet. Det bliver jo mindre og mindre lønnende at oprette Boliger til Arbejdere til Udlejning, og jeg spørger derfor, om man ikke kunde benytte denne Lov til at faa oprettet Boliger paa Landet med ca. $\frac{1}{2}$ ha Tilliggende, saaledes at man gav Adgang til Laan fra Staten paa lignende Vilkaar som her, idet man forlangte, at den paagældende Ansøger f. Eks. selv skulde præstere en Trediedel. Lad os sige, at det drejer sig om et Jordstykke paa $\frac{1}{2}$ ha med teglbehængt Bolig til, saa at det f. Eks. i alt drejede sig om en 6 000 Kr., og at man saa forlangte, at den paagældende skulde skaffe en Trediedel deraf. Saa kunde man i langt større Omfang oprette Boliger paa Landet, og man kunde omkring Stationsbyerne og de store Byer skabe Arbejderboliger, hvorved man i høj Grad kunde forbedre Byarbejdernes Vilkaar. Og paa tilsvarende Maade mener jeg, at man kunde forlægge Tyngdepunktet i Loven af 4. Oktober 1919, hvis man benyttede den Mageskiftelov, som det sikkert var en Lykke, at den højtærede